

Tashkiliy vazifalar. Kafedra fanlari bo'yicha o'quvchilarning o'quv faoliyatini yangilash jarayoni har qanday innovatsion faoliyat turlari singari tajribali o'qituvchilar tomonidan amalga oshiriladi. Tashkiliy masalalar bo'yicha kafedra - fanlar bo'yicha mustaqil ishlarni yangilashni amalga oshirish dasturini ishlab chiqishi, o'quvchilarning mustaqil o'quv faoliyati tizimini yangilash bo'yicha innovatsion guruhni tashkil etishi hamda eksperimental tashkiliy ishlarni bajarishi kerak.

Metodik vazifalar. Kafedrada mustaqil ishlarni samarali tashkil etish jarayoni metodik ishlarni bajarish bilan bevosita bog'liqdir. Bu borada o'quvchilarning mustaqil o'quv faoliyati jarayonida kafedra fanlari bo'yicha mustaqil o'zlashtirilishi lozim bo'lgan o'quv elementlarini aniqlash, ularning mazmunini tadqiqot komponentalari bilan

boyitish, o'quvchilarning mustaqil o'quv faoliyatini samarali nazorat qilish texnologiyalarini ishlab chiqish, shuningdek fanlar bo'yicha o'quvchilarning mustaqil ishlarni yangilash tizimini eksperimental joriy etish monitoringini tashkil etishi kerak.

Boshqaruv bo'yicha vazifalar. Fanlar bo'yicha mustaqil ishlarni tashkil etish bo'yicha kafedraning asosiy vazifalariga innovatsion boshqaruv obyektining modelini, eksperiment monitoringi modelini, shuningdek mustaqil ishlar sifati monitoringining modelini ishlab chiqish va ular asosida boshqaruv modelini amalga oshirish mexanizmlarini aniqlash vazifalari kiradi.

Belgilangan vazifalar kafedra fanlari bo'yicha mustaqil ish tizimini boshlang'ich bosqichida kompetentli yondoshuv prinsiplari asosida tashkil etish imkoniyatlarini beradi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi faoliyatini takomillashtirish to'g'risida. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 03.02.2018., 07/18/3504/0654-son).

2. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностноориентированного образования. // Народное образование. 2013. № 2. – С. 24-28.

3. Зимняя И.А. Компетентный подход: Каково его место в системе современных подходов к системе образования? // Высшее образование сегодня. 2006. № 8. – С. 21-26.

4. Сериков В.В. Личностный подход в образовании: концепция и технологии: Монография. – Волгоград: "Перемена", 1994.

5. Зимняя И.А. Компетентность человека – новое качество результата образования. // Проблемы качества образования. Книга 2 // Материалы XII Всероссийского совещания. – М.: Уфа: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. 2003. – С.4-13.

6. Удотова О.А. Предпосылки модернизации управления качеством профессионального образования: Монография. – Магнитогорск: МаГУ. – 2007. –С. 173.

7. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirish. -T.: «Fan», 2004, 124-b.

REZYUME. Maqolada professional ta'lim muassasalarida o'quvchilarning mustaqil ishlarni kompetentli yondoshuv prinsiplarini joriy etgan holda samarali tashkil etish va bu borada kafedralar oldida turgan muhim vazifalar bayon etilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассмотрены основные задачи кафедры по эффективной организации самостоятельных работ студентов на основании реализации компетентного подхода в профессиональном образовании.

SUMMARY. The article considers the main tasks of the department for the effective organization of independent work of students on the basis of the implementation of the competence approach in professional education.

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IQTISODIY BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA O'YINNING ROLI

N.P.Allaberganova – *stajyor o'qituvchi*
Urganch davlat universiteti

Tayanch so'zlar: iqtisod, madaniyat, iqtisodiy tajriba, iqtisodiy muammo, ilmiy salohiyat, didaktik o'yin, iqtisodiy jumboqlar.

Ключевые слова: экономика, культура, экономический опыт, экономическая проблема, научный потенциал, дидактическая игра, экономические загадки.

Key words: economy, culture, economic experience, economic problem, scientific potential, didactic game, economic puzzles.

Kirish. Zamonaviy maktabgacha ta'limning vazifalaridan biri bu bolani haqiqiy hayot bilan tanishtirishdir. Bu ijtimoiy hayotdagi o'zgarishlar, bolalarni ijtimoiy hayotga tayyorlashning ahamiyati, ularning jamiyatdagi o'zgarishlarga yo'naltirilganligi bilan bog'liq. Shu munosabat bilan zamonaviy maktabgacha pedagogikaning vazifalaridan biri bolalarga iqtisodiyot asoslarini o'rgatishdir. Hozirgi yosh avlodlari bozor munosabatlari sharoitida hayotga kirishmoqda. Jamiyat yuqori darajadagi iqtisodiy madaniyatga, rivojlangan iqtisodiy ongga, iqtisodiy tajribaga, iqtisodiy dunyoqarashga ega bo'lgan shaxsga talab kundan kunga ortmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-yil 19-oktabr kuni maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan yig'ilishda ta'kidlaganidek, "Hayotimizda hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan ta'lim -tarbiya tizimi haqida gapirganda, Abdulla Avloniy bobomizning dono fikrlarini takror va takror aytishga to'g'ri keladi: "Ta'lim-tarbiya – biz uchun hayot-mamot masalasidir. Qaysi sohani olmaylik, biz zamonaviy yetuk kadrlarni tarbiyalamasdan

turib biron-bir o'zgarishga, farovon hayotga erisha olmaymiz. Bunday kadrlarni, millatning sog'lom genofondini tayyorlash, avvalo, maktabgacha ta'lim tizimidan boshlanadi" deb ta'kidlagan edi [1, 2]. Bolalar o'yini – bu kattalar harakatlarini va ular o'rtasidagi munosabatlarni takrorlashdan iborat bo'lgan bolalar faoliyatining tarixan paydo bo'lgan turi. Bu obyektiv va ijtimoiy faoliyatga, ularning bilimlariga yo'naltirishga qaratilgan. O'yin bola faoliyatining eng asosiy yetakchi turi hisoblanadi [3].

Adabiyotlar tahlili: Maktabgacha yoshdagi bolalarning iqtisodiy tarbiyasi uning manfaatlarini qondirishga va uning imkoniyatlarini maksimal darajada ro'yobga chiqarishga, bolalik quvonchini saqlab, qiziqish va aqliy faoliyatni rivojlantirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Bunga maktabgacha yoshdagi bolalarga iqtisodiy tajriba va shuning uchun iqtisodiy madaniyat o'rtirishga yordam beradigan turli xil o'yinlar yordam beradi. Yosh avlodni iqtisodiy tarbiyalash jarayoni faylasuflar, iqtisodchilar, sotsiologlar, psixologlar va o'qituvchilar tomonidan turli jihatlarida o'rganilgan.

Abu Ali ibn Sino dunyoga mashhur bo'lgan "Tib qonunlari" asarining "Tarbiya to'g'risida" deb nomlangan bobida ta'lim-tarbiyani o'zaro iqtisodiy tarbiya bilan bog'liqlikda olib borish ya'ni, integratsion yondashuvning muhimligini e'tirof etgan. Ushbu asarda halollik va mehnat orqali boylik orttirish va kasb-hunar ortidan halol yashash muhim ekanligini oilada ota-onalar farzandlariga tushuntirishning ahamiyati yuqoriligi ta'kidlangan. Iqtisodiy yo'nalishdagi sujet-didaktik o'yinlar alohida ahamiyatga ega bo'ladi: ular qoidalarga muvofiq o'zini tutish ko'nikmalarini, rolni rejalashtirish va o'z zimmasiga olish qobiliyatini, vaziyatni baholash, topqir, sabrli, qat'iyatli bo'lish qobiliyatini rivojlantiradilar.

(1-rasm. Bankomat)

(2-rasm. Supermarket)

Bunday o'yinlar kattalarning mehnat faoliyatining ma'nosini tushunishga, qoidalarga rioya qilishni o'rganishga, vaziyatga muvofiq harakat qilishga yordam beradi. Ular haqiqiy hayotiy vaziyatlarni modellashtiradilar: tayyor mahsulotni sotish, ishlab chiqarish va sotish operatsiyalari va boshqalar. ("Qandolat fabrikasi", "Atelye" o'yinlari (kasblar to'g'risidagi bilimlar, "Reklama agentligi", "Valyuta ayirboshlash shahobchasi", "Supermarket"). Didaktik o'yinlarda "Kim bo'lish kerak?", "Almashish", "Oila budjeti" kabi o'yinlarda bolalarning iqtisodiy hodisalar dunyosi, atamalar haqidagi g'oyalari aniqlanadi va mustahkamlanadi, yangi iqtisodiy bilim, ko'nikma va tajribalar olinadi. Rolli o'yin-bu bolalar kattalar rolini o'z zimmasiga oladigan va o'yin sharoitida ularning harakatlari va munosabatlarini takrorlaydigan o'yin turi. Rolli o'yinda o'zboshimchalik bilan xatti-harakatlar va tasavvur rivojlanadi. Bolalarga u yoki bu xatti-harakatlarning namunasini vizual ravishda namoyish etish imkoniyatini berib, rolli o'yin xulq-atvorning axloqiy va iqtisodiy normalari to'g'risida g'oyalarni shakllantirish muammosini hal qiladi. Jamiyat tashabbuskor shaxsni shakllantirishga, bolalikdan shaxsning iqtisodiy madaniyati uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirishga ma'lum talablarni qo'yadi, nafaqat kattalarni, balki bolalarni ham iqtisodiy sotsiolizatsiya muammosini ko'rib chiqadi. Shuning uchun har bir bolani yangi voqelik bilan tanishtirish zarurati tug'iladi. Shu munosabat bilan iqtisodiy tarbiya muammosiga ilmiy qiziqish ortib bormoqda.

Psixologik va pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish olimlarning iqtisodiy ta'lim muammolariga katta qiziqishini aniqlashga imkon beradi. Tadqiqotchilar A.D.Shatova, A.A.Smolentsevaning ta'kidlashicha, zamonaviy ijtimoiy hayotning o'zgaruvchan sharoitida iqtisodiy ta'limni maktabgacha yoshdan boshlash kerak, chunki aynan shu davrda bolalar boshlang'ich iqtisodiy tushunchalarda asosiy tajribaga ega bo'ladilar.

Tadqiqot metodologiyasi. Iqtisodiy ta'limning amaliy xususiyati tufayli uni amalga oshirish usullari, vositalari, pedagogik usullar, texnikalar va vositalarning umumiy arsenalidan ajralib chiqadi. Ta'lim usuli-bu didaktik vazifalarga erishishga qaratilgan tarbiyachi va bolalar ishining izchil o'zaro bog'liq usullari tizimidir. Usul ma'lum o'yin texnologiyalaridan iborat. Usul, usuldan farqli o'laroq, tor o'quv muammosini hal qilishga qaratilgan. O'yin texnologiyalarining kombinatsiyasi o'qitish usulini shakllantiradi. Usul, texnika va vositalarni tanlash kelgusi ta'limning maqsadi va mazmuniga qarab amalga oshiriladi. Pedagogik jarayonning jihozlanishiga muvofiq, tarbiyachi u yoki bu usulni, qabul qilishni, vositani afzal ko'radi.

Iqtisodiy tarbiyada asosiy narsa – bola tushunadigan til-da iqtisodiyotning murakkab dunyosi haqida gapirish.

Shuning uchun ustuvorlik bola uchun qiziqarli, samarali va ahamiyatli bo'lgan usul va vositalarga beriladi. O'yin bu borada eng samarali hisoblanadi, chunki u maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyati hisoblanadi. O'yin usullari va texnikasi o'quv harakatlarini tegishli qoidalar tizimi tomonidan belgilanadigan shartli rejaga o'tkazish bilan tavsiflanadi. Tarbiyachi bolalarga to'g'ridan-to'g'ri ta'lim ta'siridan voz kechishi kerak. Bola o'yin holatiga to'liq kirishni talab qiladi. O'yin maktabgacha yoshdagi bola uchun tabiiydir. Bolalar o'yini-bu kattalar harakatlarini va ular o'rtasidagi munosabatlarni takrorlashdan iborat bo'lgan bolalar faoliyatining tarixan paydo bo'lgan turi. Bu obyektiv va ijtimoiy faoliyatga, ularning bilimlariga yo'naltirishga qaratilgan. Bolalar o'yinlari uchun sharoit yaratish eng asosiy manba hisoblanadi [4].

O'yin usullarining muhim rolini tarbiyachilar S.A.Kozlova va T.A.Kulikova ta'kidladilar: "o'yin usullari va o'qitish usullarining afzalligi shundaki, ular bolalarda qiziqish, ijobiy his-tuyg'ularni kuchaytiradi, tashqi tomondan emas, balki kerakli, shaxsiy maqsadga aylanadigan o'quv vazifasiga e'tiborni qaratishga yordam beradi. O'yin jarayonida o'quv muammosini hal qilish asab energiyasining kam xarajatlari, minimal ixtiyoriy harakatlar bilan bog'liq. Shunday qilib, o'yin maktabgacha yoshdagi bolalarni iqtisodiy tarbiyalashda qo'llaniladigan samarali ta'lim vositasidir. O'yin maktabgacha yoshdagi bolalarning xususiyatlari bilan bog'liq holda maktabgacha yoshdagi bolalarni iqtisodiy tarbiyalashda qo'llaniladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda vizual-majoziy fikrlash ustunlik qilishini va faoliyatning asosiy turi o'yin ekanligini hisobga olsak, A.A.Smolentseva, A.D.Shatova, E.A.Kurak kabi tadqiqotchilar o'yin shaklida qurishni taklif qilmoqdalar [5].

Tahlillar va natijalar. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, birlamchi iqtisodiy tajribani shakllantirish maktabgacha yoshdagi bolalarning o'yin faoliyati jarayonida eng muvaffaqiyatli sodir bo'ladi, chunki o'yinda bola "o'z bilimlarini amalda sinab ko'rish", ularni qo'llash, o'z tajribasini kengaytirish imkoniyatiga ega. Iqtisodiy yo'naltirilgan o'yinlarni o'tkazish uchun maxsus terminologik yordam zarur. Iqtisodiy madaniyat o'quvchilarning yoshiga va ularning tayyorgarligiga qarab bosqichma-bosqich shakllanadi. Har bir keyingi bosqichda oldingi bosqichda olingan bilimlar kengaytiriladi va takomillashtiriladi. Har bir bosqich o'z tuzilishi va o'ziga xos xususiyatlariga ega. Masalan:

1. Kirish qismi (materialni idrok etishga tayyorlanadi).
2. Terminologik qism (mashg'ulotda ishlatiladigan asosiy tushunchalar ochib berilgan).
3. Materialni o'yin sinovi (birinchi bosqichda – didaktik o'yinlar, ikkinchisida – situatsion, uchinchisida – rol o'ynash).
4. O'zgaruvchan qism (tarbiyachining tanlovi bo'yicha o'tkaziladi: vizual faoliyat bo'yicha vazifalar, matematik tasavvurlarni shakllantirish. Atrofdagi dunyo bilan tanishish).
5. Yakuniy qism (xulosa, iqtisodiy jarayonlarni mustaqil kuzatish uchun uy vazifasi).

Har bir bosqichda turli xil iqtisodiy yo'naltirilgan o'yinlar o'tkaziladi. Bunday o'yinlarning tasnifini ko'rib chiqamiz.

Birinchi bosqich – didaktik o'yin bo'lib, uning roli iqtisodiy yo'nalish haqidagi bilimlarni shakllantirish. Umumlashtirish o'yini iqtisodiy yo'nalish haqidagi bilimlarni shakllantiradi; dialog o'yini og'zaki darajada murakkab iqtisodiy tushunchalarning mazmunini, oddiylarni guruhlash orqali ochib beradi. Adolatli o'yin ijodiy tavsif orqali iqtisodiy tushunchalarning mazmunini ochib beradi; Ikkinchi bosqich – ma'lum bir iqtisodiy vaziyatda turli xil xatti-harakatlarni shakllantirishga qaratilgan vaziyatli o'yin. Faol inklyuziya – muayyan vaziyatda optimal chiqish yo'lini yoki iqtisodiy

muammoning to'g'ri yechimini topishga yordam beradi; muqobil o'yin – iqtisodiy murosani topish yoki muayyan iqtisodiy vaziyatda optimal chiqish yo'lini tanlash uchun mo'ljallangan.

Uchinchi bosqich – bu olingan bilimlar turli vaziyatlarda qo'llaniladigan rolli o'yin. Taqdimot o'yini (individual, guruhli, jamoaviy) o'zining (guruhli, jamoaviy) loyihasini turli xil ijtimoiy-iqtisodiy rollarni bajarish va iqtisodiy munosabatlar va jarayonlarni ochib berish bilan taqdim etadi; iqtisodiy teatrlashtirish ijtimoiy-iqtisodiy rollar va jarayonlarni bajarishdan iborat; raqobat o'yini ijtimoiy-iqtisodiy rollar va jarayonlarni bajarishdan iborat. Iqtisodiy rollar va jarayonlar; strategiya o'yini (yaqin, uzoq) o'zgarigan iqtisodiy vaziyatlarda olingan bilimlardan foydalanish, o'z faoliyatini boshqalar bilan muvofiqlashtirish, vaziyat o'zgarishiga tezkor reaksiyani rivojlantirishdan iborat.

Strategiya o'yini – bu nafaqat hikoya chizig'ini tushunishni, balki o'zaro rozi bo'lgan, rollarni taqsimlaydigan, harakatlarni birlashtirgan, individual tanlov qiladigan va jamoaviy qarorni muhokama qilishda ishtirok etadigan barcha o'yinchilarning o'ziga xos, izchil umumiy faoliyatini ham o'z ichiga olgan murakkab ko'p o'lchovli faoliyat. Strategiya o'yini oddiy o'yinning barcha tarkibiy

qismlariga ega: g'oya, o'yin rollari, sujet, o'yin harakatlari va natija [6,7].

Strategik o'yin, agar uning ishtirokchilari o'z harakatlarining mumkin bo'lgan natijalarini oldindan ko'ra olsalar, muammoni hal qilishning nostandart usullarini topa olsalar va harakatlar ketma-ketligini rejalashtira olsalargina mumkin bo'ladi. Bunday o'yinlar intellektual qobiliyatlarni, mantiqiy fikrlashni, tasavvurni rivojlantirishga va bolalarning nutq tajribasini boyitishga yordam beradi.

Xulosalar. Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki, dastlabki iqtisodiy tajriba palitrasi ma'lum bir iqtisodiy soha tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan asosiy g'oyalar to'plamidan iborat; vaziyatni tahlil qilish, ijtimoiy-iqtisodiy asosga asoslangan asosiy iqtisodiy harakatlarni shakllantirish va ularning rivojlanishini qidiruv faoliyatida topish qobiliyati – bu birinchi navbatda strategik o'yinlar tomonidan yaratiladi. Demak, iqtisodiy bilim berishning samarali yo'llaridan biri – bu iqtisodiy tafakkurni yuksaltirishga oid o'yinlardan foydalanishdan iborat bo'lib, mashg'ulotlarda ulardan mosini tanlab va uni tahlil qilib, tarbiyalanuvchilarning iqtisodiy tafakkuri rivojlantiriladi. O'yin orqali olib boriladigan mashg'ulotlar maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi uchun tabiiy jarayondir. O'yin, shuningdek, iqtisodiy ta'limning samarali vositalaridan biridir.

Adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish masalalariga bag'ishlangan yig'ilish" nutqi 2017-yil 19-oktabr.
2. O'zbekiston Respublikasining qonuni. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida. -T.: 2019, 16- dekabr, O'RQ-595-son. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 17.12.2019 y., 03/19/595/4160-son).
3. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun davlat o'quv dasturi. /Takomillashtirilgan ikkinchi nashr /. –Toshkent: 2022.
4. Quchqorova N.M, Nuraddinova R.S. Ilk qadam davlat o'quv dasturi namunasida o'tkaziladigan mavzuli faoliyatlarni tashkil etish. - O'quv qo'llanma. Toshkent shahri, Uchtepa tumani, 22-mavze, 17-b uy. –Toshkent: "Bookmany print", 2022. 75-b.
5. Haydarova D.R. (2020.) Pragmatik analysis of the linguistic of person-referencing deixis and pronouns referring to it in the uzbek language. Journal of Critical Reviews, 7(5), 350-354.
6. Имомова Ш.М., Норова Ф.Ф. Учебные методы организации спортивно-оздоровительных мероприятий в образовательных учреждениях// вестник науки и образования, 2021. № 9 (112). часть 2. -С.38.
7. Islomov A., Egamov E. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. Ma'ruzalar matni. -T.: "Iqtisod-moliya", 2009.
8. www.ziyounet.uz
9. www.lex.uz
10. www.pedagog.uz

REZYUME. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning iqtisodiy bilimlarini rivojlantirish uchun maktabgacha ta'lim tashkilotida o'yin faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari va turlari ko'rib chiqiladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning iqtisodiy bilimlarini rivojlantirishga yordam beradigan eng samarali o'yin faoliyatini aniqlash haqida ma'lumotlar beriladi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье рассмотрены особенности и виды игровой деятельности в дошкольной образовательной организации по развитию экономических знаний дошкольников. Дана информация об определении наиболее эффективной игровой деятельности, способствующей развитию экономических знаний дошкольников.

SUMMARY. This article considers the specific characteristics and types of game activities in a preschool educational organization for the development of economic knowledge of preschool children. Information is given on determining the most effective game activities that help to develop economic knowledge of preschool children.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИНИ ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИГА ТАЙЁРЛАШ ТИЗИМИДА ЁНДАШУВЛАР

Х.И.Аляминов - педагогика фанлари номзоди, доцент
Бердақ номидаги Қорақалпоқ давлат университети

Таянч сўзлар: шахсга йўналтирилган, аксеологик, фаолиятли, якка тартибдаги, касбий-технологик, контекстли, билимли, вазифали.

Ключевые слова: личностно-ориентированный, аксеологический, функциональный, индивидуальный, профессионально-технологический, контекстуальный, знание, задача.

Key words: personality-oriented, aseological, functional, individual, professional-technological, contextual, knowledge, task.

Олий таълим муассасаларида инновацион тадбиркорлик фаолиятини шакллантириш ва уни ишлаб чиқариш корхоналари билан корпоратив бирга ишлаш йўллари аниқлашда ўзига хос имкониятлар эшигини очиши аниқ. Бу икки томонларнинг яъни иш берувчи корхона билан бўлажак ишчи талабалик давридан бошлаб корхона буюртмасини бажаришга

каратилиб икки томон манфаатларини ҳисобга олиш механизмларини ишлаб чиқиш куннинг долзарб муаммоларидан бири бўлиб келмоқда.

Тадбиркорлик, хусусан бозор муносабатларида талабанинг ижтимоий фаолияти эркин ижодкор шахсни камол топтиришга йўналтирилган бўлиб, бу уларда ташаббускорлик, тадбиркорлик, ишбилармонлик,